Evropski parlament
2019-2024

Odbor za kulturo in izobraževanje

2023/2054(INI)

28.6.2023

DRAFT REPORT

o kulturni raznolikosti in pogojih za avtorje na evropskem trgu pretočnega predvajanja glasbe
(2023/2054(INI))

Odbor za kulturo in izobraževanje

Poročevalec: Ibán García Del Blanco

PR_INI

VSEBINA

Stran

PREDLOG RESOLUCIJE EVROPSKEGA PARLAMENTA.....3

OBRAZLOŽITEV 7

PREDLOG RESOLUCIJE EVROPSKEGA PARLAMENTA

o kulturni raznolikosti in pogojih za avtorje na evropskem trgu pretočnega predvajanja glasbe
(2023/2054(INI))

Evropski parlament,

– ob upoštevanju člena 167 Pogodbe o delovanju Evropske unije,

– ob upoštevanju Konvencije Unesca o varovanju in spodbujanju raznolikosti kulturnih izrazov,

– ob upoštevanju Uredbe (EU) 2021/818 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. maja 2021 o vzpostavitvi programa Ustvarjalna Evropa (2021–2027) in razveljavitvi Uredbe (EU) št. 1295/2013[1],

– ob upoštevanju Uredbe (EU) 2022/1925 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. septembra 2022 o tekmovalnih in pravičnih trgih v digitalnem sektorju in spremembi direktiv (EU) 2019/1937 in (EU) 2020/1828 (akt o digitalnih trgih)[2],

– ob upoštevanju Uredbe (EU) 2022/2065 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 19. oktobra 2022 o enotnem trgu digitalnih storitev in spremembi Direktive 2000/31/ES (Akt o digitalnih storitvah)[3],

– ob upoštevanju svoje resolucije z dne 20. oktobra 2021 o položaju umetnikov in okrevanju kulturnega sektorja v EU[4],

– ob upoštevanju svoje resolucije z dne 19. maja 2021 o umetni inteligenci v izobraževanju, kulturi in avdiovizualnem sektorju[5],

– ob upoštevanju člena 54 Poslovnika,

– ob upoštevanju poročila Odbora za kulturo in izobraževanje (A9-0000/2023),

A. ker je glasbeni sektor pomemben steber kulture, saj je bistveni sestavni del kulturne in jezikovne raznolikosti v EU in ima najširši javni doseg med vsemi kulturnimi in ustvarjalnimi sektorji;

B. ker so skladatelji, avtorji pesmi in izvajalci nepomembnejša ustvarjalna gonilna sila tega sektorja;

[1] UL L 189, 28.5.2021, str. 34.
[2] UL 265, 12.10.2022, str. 1.
[3] UL L 277, 27.10.2022, str. 1.
[4] UL C 184, 5.5.2022, str. 88–98.
[5] UL C 15, 12.1.2022, str. 28.

C. ker so hitre inovacije na področju digitalnih tehnologij v zadnjih dveh desetletjih korenito spremenile glasbeni sektor, zlasti način ustvarjanja, produkcije in distribucije glasbe ter način, na katerega ljudje dostopajo do nje in jo poslušajo;

D. ker se glasbeni sektor nenehno prilagaja z novimi poslovnimi modeli in novimi načini interakcije z občinstvom; ker je treba v zvezi s tem obravnavati pomembne izzive, kot sta spodbujanje kulturne raznolikosti in pravično plačilo za avtorje;

E. ker je pretočno predvajanje glasbe postalo glavni način, na katerega ljudje po vsem svetu uživajo v glasbi, saj omogoča dostop do 300 milijonov posnetkov, ki so na voljo kjer koli, kadar koli in na vseh vrstah naprav, za razmeroma nizko mesečno naročnino;

F. ker avtorji in izvajalci kljub temu, da so v središču glasbenega ustvarjanja, niso priznani ali plačani na način, ki bi odražal njihov dejanski prispevek, saj prejemajo zelo nizke prihodke, ustvarjene na trgu pretočnega predvajanja glasbe, kar sčasoma ustvarja znatno neravnovesje, ki ga je treba odpraviti;

G. ker imajo platforme za pretočno predvajanje glasbe zaradi uporabe algoritmov in priporočilnih sistemov odločilno vlogo pri določanju, kaj naročniki poslušajo in s tem pomembno vplivajo na kulturno raznolikost;

H. ker ni pravnih pravil za delovanje teh platform v zvezi s preglednostjo in spodbujanjem evropskih del, saj na ravni EU niso obvezane, da zagotovijo preglednost svojega delovanja;

I. ker spodbujanje kulturne raznolikosti na evropskem trgu pretočnega predvajanja glasbe ne more biti odvisno le od poslovnih odločitev peščice največjih svetovnih zasebnih operaterjev;

J. ker se glasbeni sektor vse bolj sooča s porastom vsebin, ki jih ustvarja umetna inteligenca, saj je število teh)posnetkov, ki preplavljajo platforme za pretočno predvajanje glasbe, vsak dan večje; ker bi moral razvoj umetnointeligenčnih tehnologij raje služiti človeški ustvarjalnosti in jo krepiti;

K. ker je bilo ugotovljenih več primerov goljufij in manipulacij oziroma da so pretakanje izvajali lažni umetniki, saj nekateri igralci manipulirajo s sistemom, da bi ukradli prihodke, ki bi jih morali prejeti avtorji, na primer z uporabo botov za umetno napihovanje števila poslušalcev nekaterih pesmi;

L. ker bi si bilo treba bolj usklajeno prizadevati za reševanje teh vprašanj glede na njihov vpliv na trg, zlasti na delež prihodkov;

M. ker je ustrezna identifikacija avtorjev bistvena ne le za njihovo priznavanje in boljše plačilo, temveč tudi za zagotavljanje raznolikosti in preglednosti na platformah;

1. poudarja, da je treba ustvariti pravičen in trajnosten ekosistem za pretočno predvajanje glasbe v EU, ki bo spodbujal kulturno raznolikost in odpravljal neravnovesja, ki ogrožajo sektor;

2. poudarja, da morajo vsi akterji v vrednostni verigi pretočnega predvajanja glasbe sodelovati in uvesti potrebne spremembe, da bi zagotovili pravičen in trajnosten ekosistem v tem sektorju;

3. z zaskrbljenostjo ugotavlja, da sedanje neravnovesje pri razdeljevanju prihodkov na trgu pretočnega predvajanja glasbe postavlja avtorje in izvajalce v podrejen položaj ter ogroža trajnostnost njihove poklicne poti na digitalnem trgu;

Ekosistem, ki bo bolj trajnosten za avtorje

4. poudarja, da bi se morala osrednja vloga avtorjev odražati skozi večjo prepoznavnost storitev pretočnega predvajanja glasbe in bolj uravnoteženo porazdelitev prihodkov od njega;

5. poudarja, da je bistveno izboljšati identifikacijo avtorjev pri storitvah pretočnega predvajanja glasbe, zlasti z zagotavljanjem celovitega in natančnega dodeljevanja metapodatkov od trenutka nastanka;

6. poziva vse akterje v glasbeni industriji, naj si bolj prizadevajo, da bi zagotovili celovito in pravilno dodeljevanje metapodatkov o pesmih, tako da v podatkih opredelijo avtorje glasbenih del in jih natančno poročajo;

7. poudarja, da je treba izboljšati ozaveščanje, zlasti med mladimi avtorji, o tem, kako pomembno je, da za natančno identifikacijo svojih pesmi uporabijo prave metapodatke;

8. obsoja obstoj sistema prikritih ali posrednih plačil (*payola*), ki avtorje sili, da dobijo nižje prihodke v zameno za večjo prepoznavnost, s čimer se dodatno zmanjšajo že tako zelo nizki prihodki iz pretočnega predvajanja glasbe, medtem ko obljuba o večji prepoznavnosti v večini primerov ostaja neizpolnjena;

9. ugotavlja, da je med ponudniki pretočnega predvajanja glasbe na evropskem trgu močna konkurenca z nekaj največjimi svetovnimi akterji; opozarja, da je treba hitro začeti izvajati akt o digitalnem trgu in akt o digitalnih storitvah, da bi zagotovili pravičen ekosistem med spletnimi platformami in ponudniki glasbenih storitev;

Vidnost in odkrivnost del iz EU

10. poudarja, da je treba ukrepati na ravni EU, da bi glede na bogato vsebino, ki je trenutno na voljo na platformah za pretočno predvajanje glasbe, zagotovili prepoznavnost in dostopnost evropskih del;

11. poziva Komisijo, naj predlaga pravni okvir za zagotovitev vidnosti in odkrivnosti evropskih del na platformah za pretočno predvajanje glasbe;

12. v zvezi s tem poziva Komisijo, naj poskrbi, da bo tak okvir vključeval posebne kazalnike raznolikosti, ki bodo omogočali neodvisno oceno uporabe in vidnosti evropskih del v nacionalnih in manjšinskih jezikih ali tistih, ki jih objavijo na primer neodvisni avtorji;

13. poleg tega poudarja, da bo potrebno redno spremljanje in poročanje o vidnosti in odkrivnosti evropski del, med drugim na urejenih seznamih predvajanja, uporabniških vmesnikih in v priporočilnih sistemih;

14. poziva Komisijo, naj preuči možnost uvedbe kvot za evropska dela na platformah za pretočno predvajanje glasbe;

Etična uporaba umetne inteligence

15. poziva k etični uporabi umetne inteligence v glasbenem sektorju in podpira čim večjo preglednost vseh vidikov razvoja, produkcije in zagotavljanja glasbenih del z umetnointeligenčnimi tehnologijami;

16. poziva Komisijo, naj predlaga pravne obveznosti za zagotovitev preglednosti algoritmov in sistemov za priporočanje vsebin na zelo velikih platformah za pretočno predvajanje glasbe, da bi preprečili goljufive in nepoštene prakse manipulacije s pretakanjem, kot so goljufije pri pretakanju in lažni umetniki, ki se uporabljajo za zmanjšanje stroškov in dodatno znižanje vrednosti za poklicne avtorje, ter za zagotavljanje kulturne raznolikosti;

17. poudarja, da bi bilo treba javnost obvestiti, kadar glasbena dela, pesmi ali umetnike, ki jih poslušajo na platformah za pretočno predvajanje glasbe, ustvari umetna inteligenca in ne človeški avtorji; v zvezi s tem poudarja, da je treba za glasbo, ki jo ustvarja umetna inteligenca, uvesti oznako, da jo je ustvarila umetna inteligenca;

18. poleg tega poudarja, da je treba zagotoviti, da bodo avtorji, katerih dela so bila uporabljena za učenje umetnointeligenčnih aplikacij, ki ustvarjajo vsebine, za to prejeli pravično plačilo;

Obeti za prihodnost

19. poziva Komisijo, naj preuči možnost za ustanovitev evropskega glasbenega observatorija, ki bo nudil informacije o glasbenih trgih v EU z zbiranjem in analizo podatkov v državah članicah, ter naj analizira pravna vprašanja, ki vplivajo na glasbeni sektor, zlasti na trgu pretočnega predvajanja glasbe, in poroča o njih;

20. poziva Komisijo, naj vzpostavi strukturiran dialog med deležniki, da bi razpravljali o aktualnih vprašanjih, ki vplivajo na trg pretočnega predvajanja glasbe, in sodelovali pri iskanju skupnih rešitev;

21. naroči svoji predsednici, naj to resolucijo posreduje Svetu in Komisiji.

OBRAZLOŽITEV

Pospešeni razvoj digitalne preobrazbe, ki jo doživljajo naše družbe, je vnesel neskladja v tradicionalne družbene odnose, ki jih je zaradi hitrosti sprememb včasih težko znova vzpostaviti ali preoblikovati. Neravnovesja so vplivala na vse trge, pri tem na nekatere bolj izrazito kot na druge. Tudi kulturni sektor ni izvzet iz teh sprememb. Pojav spletne potrošnje (s posledičnim digitalnim piratstvom), veliko povečanje stvaritev, ki so na voljo na svetovni ravni, ter posledično povečanje potrošnje in konkurence, uporaba novih orodij pri ustvarjanju, razrast umetne inteligence, nastanek „virtualnih svetov“ ali metasvetov so privedli do novega ravnotežja udeležencev v vrednostni verigi, do pojava novih subjektov in do praktično izginotja drugih. Ker kulturni ekosistem zaznamujeta krhkost in negotovost, do sprememb pa je prišlo s tako bliskovito in ob nezadostnem in poznem pravnem odzivu, je razumljivo, da je ta sektor utrpel in še danes trpi bolj kot drugi, ko se prilagaja novim razmeram, predvsem pri pogojih za delovanje umetnikov in ustvarjalcev, pa tudi v celotni vrednostni verigi.

Zatrdimo lahko, da je glasba eden od kulturnih podsistemov, ki je doživel najbolj drastične spremembe. V zgolj nekaj letih smo z vinilnih plošč ali zgoščenk prešli na množično spletno potrošnjo. Javnost danes posluša glasbo v pretočnem predvajanju prek spletnih platform, ki delujejo po vsem svetu in kjer je na voljo na milijone glasbenih del (do 300 milijonov). Tudi model glasbenega radija postaja vse manj pomemben. Še nikoli se na svetu poslušalo toliko glasbe kot danes in še nikoli nismo imeli dostopa do tako neizmerno raznolikih umetnikov, slogov in oblik, kot ga imamo danes. Tudi „kos torte“, ki ga v gospodarstvu predstavlja glasba, še nikoli ni bil tako velik.. Vendar se v tem skriva tudi paradoks: položaj ustvarjalcev in izvajalcev še nikoli ni bil tako negotov, razen za peščico zelo uspešnih umetnikov, nabor najbolj priljubljenih slogov pa še nikoli ni bil ožji.

Priča smo izjemni komodifikaciji glasbene izkušnje, v kateri imajo najmanj razširjene zvrsti stilov vse manj prostora, kar velja tudi za manj govorjene jezike, celo v domači državi. Oblikovanje velikega svetovnega spletnega glasbenega trga je privedlo do vse bolj poenotene ponudbe, ki temelji na seznamih priporočil in algoritmov, ki se vse bolj prilagajajo okusu občinstva.

Avtorji ali izvajalci manj razširjenih ali eksperimentalnih slogov težko dosežejo prepoznavnost na platformah s široko ponudbo. Tisti, ki niso na seznamu glavnih priporočil ali na prvi strani teh platform, so obsojeni na neprepoznavnost. Še radijske postaje nimajo več vpliva, ko gre za omogočanje vstopa na trg novim imenom, in edina alternativna pot so druga družbena omrežja, kar še bolj siromaši umetniško izkušnjo.

Potreba po prisotnosti v priporočilnih sistemih je privedla do praks, kot so sistemi prikritih in posrednih plačil (*payola*), pri katerih avtorji prejemajo manjše plačilo v zameno za večjo prepoznavnost. To je vsekakor slaba praksa, še posebej če upoštevamo, da so prihodki, ki jih ustvarjalci in izvajalci prejmejo s pristojbinami za uporabo njihovih del v pretočnem predvajanju, izjemno nizki. Umetniki z več sto tisoč letnimi predvajanji njihovih del na tem mediju ne morejo finančno preživeti, zato iščejo rešitev v koncertih v živo, poučevanju ali drugih dejavnostih. To je preprosto nevzdržno.

Nujno je treba izvesti temeljito analizo vrednostne verige glasbenega sektorja, da bi ugotovili, kje so neravnovesja, ter uvedli korektivne ukrepe s pravnimi orodji in kodeksi dobre prakse. Pri analizi ne smemo upoštevati predsodkov, mitov ali demonizirati nekaterih akterjev na

glasbenem trgu. Vsi akterji imajo pomembno vlogo, v vsakem primeru pa vsi potrebujejo uravnotežene ukrepe za trajnostnost in da se bodo lahko pojavili novi umetniki in glasbena ponudba.

Slogan Evropske unije je „Združeni v raznolikosti“. Ta stavek, zapisan na prvi strani ustanovne Pogodbe, lahko razlagamo na dva načina, in sicer kot ugotovitev ter pooblastilo:

– s kulturo se oblikujemo kot civilizacijski projekt in Evropska unija brez kulture, h kateri prispevajo vse njene skupnosti ljudi, je samo prazna lupina brez duše.

– Naloga EU je, da zagotovi to raznolikost, brez katere projekt ni smiseln. Ta raznolikost se ne čuti le na jezikovnem ali etnografskem področju, temveč tudi pri zaščiti zelo bogatih ustvarjalnih sil naših družb.

V skladu so to dvojno razlago slogana je Evropska unija večkrat uvedla pravila, da bi zaščitila kulturno delo ter pravice umetnikov in ustvarjalcev, tako fizično kot digitalno. Zdaj je treba sprejeti ukrepe, ki bodo zagotovili trajnostnost glasbenega ustvarjalnega sektorja in nam omogočili ustvarjanje bogastva, ne le duhovnega, temveč tudi gospodarskega. To poročilo služi kot priporočilo Odbora za kulturo in izobraževanje, s katerim izpolnjujemo svojo odgovornost za doseganje tega cilja. V sodelovanju s sektorjem smo pripravili zelo razdelano besedilo, katerega cilj je opredeliti nepravilnosti na tem trgu in predlagati rešitve zanje.

Nietzsche je rekel, da bi bilo življenje brez glasbe ena sama napaka, utrujenost, izgnanstvo. Glasba je verjetno najbolj metafizična, nerazložljiva in nedoumljiva umetniška izkušnja, v kateri ljudje lahko uživajo, in tudi o tej „čarobnosti“ je govoril Nietzsche. Narediti moramo vse, kar je v naši moči, da ohranimo čarobno Evropo.